

Wij geloven in een God van voorbijgaande aard. Hij is voortdurend in beweging

Bij een supermarkt waar ik regelmatig kom, kun je op dit moment voor knuffeltjes sparen. Als ik op zaterdagmorgen de kassa nader, zie ik twee jongetjes – broertjes vermoed ik – trots met hun spaarkaarten en knuffeltjes voor me in de rij stappen. Als de spaarkaart gescand is, mogen ze het knuffeltje mee naar huis nemen. Jong zijn ze nog – de oudste een jaar of 7, schat ik zo in, de jongste zal rond de 4 zijn. Stilletjes staan ze voor me te wachten, terwijl ik mijn boodschappen op de band leg. Ze genieten van wat komen gaat, zoveel is wel op te maken uit hun lichaamstaal. En dan opeens legt de oudste zijn hand op de rug van de jongste. Slechts twee woorden spreekt hij, maar ze zeggen me alles: ‘Leuk hè?!’ Als ik eraan terugdenk, krijg ik nog steeds tranen in mijn ogen. Het is zo gemeend, zo puur en onschuldig. Een verloren paradijs, waar je als volwassen man alleen maar met verwondering naar kunt kijken.

In mijn leven als gelovig mens stel ik mezelf regelmatig de vraag: waar is God? Ja, ik geloof in Hem, maar ik ben Hem zo vaak kwijt. Ik krijg geen grip op Hem en dat verwacht me. Het raakt aan een soort leegte die ik beangstigend vind. Houd ik mezelf niet voor de gek? Is God niet een illusie? Dan ervaar ik dat ik mijn hoop vestig op onzichtbare dingen. Zulke hoop wordt soms aangevochten. Dat voelt wankel en onzeker. Dan ben ik niet de geloofsheld, maar de twijfelaar en kan ik smeken om ontferming: Ja, ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp.

Op de week waarin heel Nederland zich onderdompelde in een witte wereld vol schaatsplezier en sneeuwpret volgde een week waarin het kwik zijn hoofd boven het nulpunt uitstak, en flink ook. De schaatsen gingen uit, evenals de dikke jassen en handschoenen. Mutsen en sjaals werden weggelegd, ze hadden geen functie meer. In de straat waar mijn schoonzus woont, werd het leven weer verplaatst naar de voortuinen. Gezellig, zou je denken, maar prompt brak er ruzie uit. Een jongen die op de stoep reed met zijn step werd natgespoten en binnen de kortste keren sloeg de vlam in de pan. Met verbazing keek ik toe hoe volwassen mensen elkaar in niet mis te verstane bewoordingen uitmaakten voor alles wat lelijk is. En de man die eerst nog sussend ‘negeren, gewoon negeren’ zei tegen zijn buurvrouw, meldde zich later vol kabaal op het slagveld. Hij was het helemaal zat en het scheelde maar een haar of hij ging op de vuist met de buurman van honderd meter verderop. Uiteindelijk moest de politie eraan te pas komen om de rust weer te laten keren.

Deze twee gebeurtenissen – de broertjes in de supermarkt en de ruzie op de eerste lentedag – brachten me terug bij de vraag: waar is God? Zoals gezegd ben ik God soms kwijt. Ik kan niet de vinger leggen op zijn aanwezigheid en dan vraag ik me af tot wie of wat ik me richt als ik bid. Komen mijn gebeden verder dan het plafond of de binnenkant van mijn hoofd? Het zou zo prettig zijn als God aantoonbaar aanwezig was. Dat iemand je de coördinaten kon geven en dat je dan altijd zeker wist waar Hij zich bevindt. Het punt is alleen dat de Bijbel geen ruimte lijkt te bieden voor zo'n gefixeerde god. Als Mozes in Exodus 33 vraagt God te mogen zien, krijgt hij slechts iets te horen over zijn barmhartigheid en genade. Maar zien, dat zit er niet in. Mozes wordt in een kloof gezet en Gods hand bedekt hem in het voorbijgaan. En opeens besef ik dat daar misschien de sleutel ligt tot een antwoord op mijn vraag. Waar is God? Daar is God, in het voorbijgaan. Wij geloven in een God van voorbijgaande aard. Hij is voortdurend in beweging en zodra we Hem staande proberen te houden, tot stilstand willen dwingen, onttrekt Hij zich aan ons gezicht. Hij is het fluisteren van een zachte stilte in zijn ontmoeting met Elia. Wie Hem op de lippen wil nemen, verbreekt de stilte en weg is Hij! Hij is de tuinman op de paasmorgen. Als Maria Hem eindelijk herkent door haar betraande ogen heen, klinkt zijn stem: houd Me niet vast. God is niet ons persoonlijk bezit. Hij is er, maar altijd in het voorbijgaan.

Door de ignatiaanse spiritualiteit – kortgezegd: een vorm van geestelijk leven die zowel beschouwend als praktisch is, gericht op contemplatie én actie, gebaseerd op het gedachtegoed van Ignatius van Loyola en bekend door hedendaagse vertegenwoordigers als paus Franciscus en internetpastor Nikolaas Sintobin – leerde ik over de begrippen troost en troosteloosheid. Vanuit de kerngedachte 'God zoeken en vinden in alle dingen' mag ik mijn ogen openen voor de werkelijkheid om mij heen. Wat doet die met mij? Word ik goedheid, schoonheid en liefde gewaar of een diepe hunkering? Of voel ik dorheid, leegte en afstand? Wie afstemt op het eerste kan zo langzaam maar zeker God op het spoor komen. Daar is Hij, zo leidt Hij ons leven. Met andere woorden: die ontroering die ik voelde, was ik daar iets van God op het spoor? En in het gescheld en de woede, merkte ik daar hoe Hij mij een andere weg – het neerwaartse pad van Christus, het toekeren van de andere wang – probeert te wijzen? In dat geval is God er wel, maar ligt het vooral aan mij of ik Hem opmerk. Durf ik mijn leven zo te leiden dat ik God niet in de houdgreep wil houden? Kan ik accepteren dat Hij zich laat zien, maar dan ook zo weer verdwenen is? Kan ik Gods aanwezigheid 'verzamelen' zoals een vogelaar zich laaft aan de zang of het verendek van een roze spreeuw, blauwborst of velduil? Voor de gemiddelde Nederlander ongrijpbare klanken en beelden en zelfs voor de kenner ongrijpbaar. Voor je het weet is de vogel weer gevlogen.

Ik kan God niet vasthouden. Wanneer ik Hem probeer te vangen in ingekaderde beelden van wie Hij is of waar Hij aan het werk zou zijn, maak ik Hem een beetje

kleiner, is Hij God niet meer. Dus laat ik Hem los, in het vertrouwen dat Hij ook in mijn bestaan sporen wil achterlaten van zijn aanwezigheid. Hij is van voorbijgaande aard en ik mag leren daarin mijn rustpunt te vinden. Ik hoef het niet vast te klemmen, want dat gaat boven mijn macht. Wat ik vervolgens wil leren, is om niet zelf van voorbijgaande aard te zijn. Rusteloos, beweeglijk, zonder aandacht. Vaak straks, soms toen, nooit nu. Hier en nu. Als ik de God op het spoor wil komen die mij altijd een stapje voor is, moet ik oefenen in stilstaan. Opmerkzaam zijn op dat wat er gebeurt in mijn leven. Voelen wat de boodschap is die me daardoorheen verteld wordt. Oog krijgen voor de glimpen van God. De Engelse dichteres Elizabeth Barrett Browning, levend in de zeventiende eeuw, verwoordde het als volgt:

De aarde zit boordevol hemel

en elke struik, hoe gewoon ook,

staat in lichterlaaie van God.

Maar enkel hij die het ziet

doet zijn schoenen uit.

De rest zit er omheen

en plukt bramen.

Dit gaat opnieuw over Mozes. Schapen en geiten hoedend in de woestijn zag hij een struik branden zonder verteerd te raken. Om dat verschijnsel beter te vatten stond Mozes stil. Hij kon het niet beetpakken. Later was het verschijnsel voorbij en hij heeft nooit iemand mee kunnen nemen naar die plek. Maar hij zag het, was zich bewust van Gods aanwezigheid, van degene die zich 'Ik zal er zijn' noemt. Hij stond op heilige grond. Zo wil ik leren leven. Voorzichtige stappen op blote voeten. Als God voorbij gaat en niemand het opmerkt, laat mij dan stilstaan en degene zijn die het ziet. «